

CELNÍ PRÁVO VE SVĚTLE 40. VÝROČÍ CELNÍ UNIE

DANA ŠRAMKOVÁ

Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Česká republika

Abstrakt v rodném jazyce

Ve svém příspěvku se autorka zaměřuje nejen na historii samotné celní unie, ale i na související aktuální otázky v oblasti celního práva. Jedním z cílů Společenství bylo vytvoření společného trhu a hospodářské a měnové unie. Počátek vývoje v této oblasti lze spatřovat již u GATT 1947. K vybudování celní unie pak došlo v roce 1968. Příspěvek se však vedle vývoje zaměřuje především na význam celní unie a nejdůležitější změny v právní regulaci v roce, kdy celní unie oslaví své 40. výročí.

Klíčová slova v rodném jazyce

Celní povinnost, celní právo, Celní unie, celní správa.

Abstract

In her article the author deals with both the history of Customs Union and actual trends in the field of customs law. One of the objectives of the Community was to create a common market and economic and monetary union. The beginning of development in this area can be seen already in the GATT 1947. The Customs Union itself was established in 1968. However, the contribution focuses primarily on the importance of the customs union and on the major changes in the field of customs regulation. Those changes have been adopted in the year when the Customs Union celebrates its 40th anniversary.

Key words

Customs duty, Law of Customs, Customs Union, customs administration.

ÚVODEM

Evropské společenství je založeno na čtyřech základních svobodách, mezi které patří i volný pohyb zboží. Svoboda volného pohybu zboží v sobě obsahuje zákaz veškerých cel vybíraných v souvislosti s přechodem zboží přes hranici mezi dvěma členskými státy. Absolutní zákaz cel i dávek s obdobným účinkem platí absolutně, přičemž rozhodující je povaha takové dávky, nikoliv její formální označení¹.

Jedním z cílů Společenství proto bylo vytvoření společného trhu a hospodářské a měnové unie². S ohledem na rozdíly v ekonomikách členských států nebylo možné tohoto cíle dosáhnout ihned, proto byl vývoj v této oblasti započat vybudováním celní unie mezi tehdejšími členskými státy v roce 1968.

Cílem následujícího textu pak není nastínění vývoje celní unie od GATT 1947 po současnost, ale spíše představení významu celní unie a nejdůležitějších aktuálních změn v oblasti celního práva v roce, kdy celní unie oslaví své 40. výročí.

¹ Blíže viz Sehnálek, D. *Základy práva EU*. Brno: Masarykova univerzita 2007. ISBN 978-80-210-4311-4. s. 64 a n.

² Viz čl. 2 Smlouvy o založení ES

O CELNÍ UNII Z POHLEDU PRÁVA EU

Hovoříme-li o celní unii, musíme rozlišovat její vnitřní a vnější aspekt. Uvnitř znamená celní unie odstranění překážek pohybu zboží či služeb mezi členskými státy³. Od zóny volného obchodu je pak odlišuje zejména aspekt vnější, kdy je navenek v rámci celní unie uplatňována jednotná celní politika vůči třetím státům⁴.

Celní unii EU lze tedy charakterizovat jako celní území Společenství se zrušením cel na vnitřních hranicích členských států, s společnou vnější celní politikou a sazebníkem, společnými pravidly původu pro zboží mimo EU a společným vymezením celní hodnoty. Dohoda o základních principech mezi šesti zakladatelskými členskými státy (Belgií, Francií, Německem, Itálií, Lucemburskem a Nizozemím) vedla k založení celní unie k 1. červenci 1968 – asi o rok a půl dříve, než předpokládala v roce 1957 Římská smlouva.

Pro fungování celní unie je nezbytné dodržování jednotných pravidel ze strany všech jejích členů. Proto společná obchodní politika, spočívající např. na zásadách jednotné úpravy celních sazeb, uzavírání celních a obchodních dohod, sjednocování liberalizačních opatření, vývozní politiky či obchodních ochranných opatření⁵, spadá do výlučné pravomoci ES. S tím pak souvisí i zvolená metoda právní regulace s převahou přímo aplikovatelných nařízení.

Po 1. červenci 1968 se příprava celních předpisů Společenství posunula tak, aby byla na zboží dovážené do EU skutečně uplatňována stejná pravidla bez ohledu na to, ve kterém státě vstupují na území Společenství. Pro naplnění vyznaných bodů byl vytvořen právní rámec, zahrnující:

- zajištění, že společný celní tarif je aplikován stejným způsobem na vnějších hranicích v celé EU;
- zavádění společného přístupu k provozu celních skladů;
- usnadnění pohybu zboží v "režimu tranzitu";
- nahrazení široké škály celních dokumentů jednotným správním dokladem⁶.

Všechna pravidla týkající se výše uvedených aspektů byla nakonec zahrnuta do základního předpisu společenstevního celního práva – celního kodexu společenství, který byl přijat ve formě nařízení v roce 1992⁷. V podmínkách české republiky pak tento předpis nahradil

³ Z teritoriálního pohledu je pak třeba dodat, že celní území celní unie není totožné s územím členských států. Např. Grónsko či Farské ostrovy coby části území členských států jsou z celní unie vyňaty, naopak San Marino do celní unie patří.

⁴ Viz Týč, V. *Společná obchodní politika*. In Rozehnalová, N., Týč, V. *Vnější obchodní vztahy Evropské unie*. Brno, Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4073-4. s. 58 a n.

⁵ Viz č. 133 odst. 1 Smlouvy ES. Blíže viz Týč, V. *Společná obchodní politika*. In Rozehnalová, N., Týč, V. *Vnější obchodní vztahy Evropské unie*. Brno, Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4073-4. s. 60 a n.

⁶ The single administrative document (SAD).

⁷ Nařízení Rady (EHS) č. 2913/92, kterým se vydává celní kodex Společenství.

většinu stávajících ustanovení celního zákona⁸. Od června 2008 roku je tento předpis postupně nahrazován novým tzv. Modernizovaným celním kodexem⁹, a to v závislosti na jeho prováděcích předpisech, které by měly být přijaty v průběhu následujících měsíců¹⁰.

Cílem, resp. přínosem modernizovaného celního kodexu má být zjednodušení a zefektivnění celních postupů a procesů, z něhož mají těžit nejen obchodníci, ale i orgány celní správy. Podle autorů má Modernizovaný celní kodex zejména¹¹:

- Zavést elektronické podání celního prohlášení a průvodních dokladů;
- Umožnit elektronickou výměnu informací mezi národními celními orgány a dalšími příslušnými orgány;
- Propagovat koncept "centralizovaného proclení", v jehož rámci autorizovaní (oprávnění) obchodníci budou moci deklarovat zboží elektronickou cestou a platit cla v místě sídla, a to bez ohledu na členský stát, kde zboží překročí hranice EU či kde bude spotřebováno.
- Nabídnout základy rozvoje konceptů „Single Window“ a „One-Stop-Shop“. Zde se jedná o záměr, kdy hospodářské subjekty poskytnou informace o zboží jedinému kontaktnímu místu (tzv. Single Window“), a to i v případě, že tato data mají sloužit různým orgánům, takže jejich kontroly pro různé účely (celní, zdravotní nezávadnosti apod.) budou probíhat ve stejné době na stejném místě (tzv. „One-Stop-Shop“).

Hovoříme-li o celním právu EU, je třeba upozornit, že vedle vlastního celního kodexu a příslušných prováděcích předpisů je nutné zmínit zejména Nařízení Rady (EHS) č. 918/83 o systému Společenství pro osvobození od cla a Nařízení Rady (EHS) č. 2658/87 o celní a statistické nomenklatuře a o společném celním sazebníku.

Vedle nařízení a rozhodnutí vztahujících se na území celé celní unie pak existuje regulace na úrovni národní, která však řeší pouze otázky, které nejsou upraveny přímo aplikovatelnými nařízeními. V České republice se jedná především o zbylá ustanovení celního zákona a zákon č. 185/2004 Sb., o celní správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

O CELNÍ UNII Z POHLEDU EKONOMICKÉHO

Celní unie má zásadní význam pro fungování jednotného trhu EU. Jednotný trh bez vnitřních hranic totiž nemůže pracovat správně bez aplikace společných pravidel na vnějších hranicích. Objem zboží přecházejícího vnější hranice EU je lze přitom označit za ohromující: např.

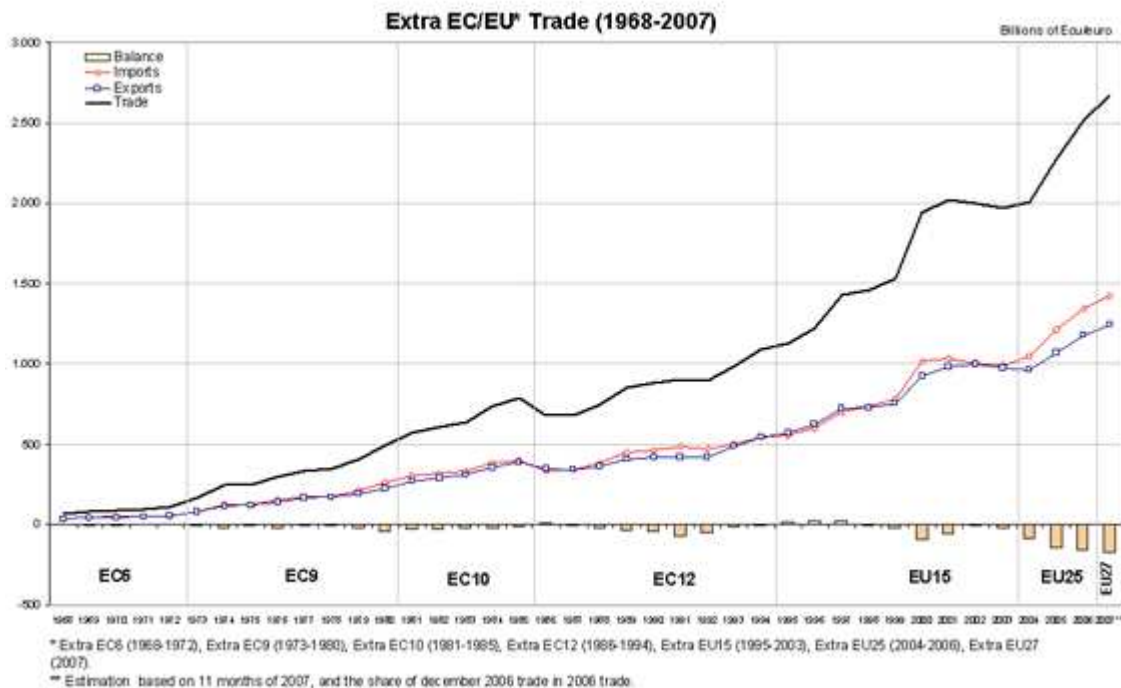
⁸ Zákon č. 13/1993 Sb., celní zákon ve znění pozdějších předpisů (dále jen celní zákon).

⁹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 450/2008 ze dne 23. dubna 2008, kterým se stanoví celní kodex Společenství (Modernizovaný celní kodex).

¹⁰ Blíže viz čl. 188 Modernizovaného celního kodexu.

¹¹ Viz Evropská komise. The Customs Union and you [citováno dne 15.10.2008] dostupné na: http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/procedural_aspects/general/community_code/index_en.htm.

v roce 2006 bylo podáno přibližně 173 milionů celních deklarací, přičemž hodnota dovozu a vývozu činila více než 2.500 miliard € - viz následující tabulka¹²:

Obchodníci působí na celosvětovém trhu a využívají moderní technologie a rychlý způsob dodání zboží. Celní postupy jsou navíc, jak již bylo naznačeno výše, používané i k zajištění řádného provádění celé řady politik EU v souvislosti s mezinárodním obchodem:

- obchodní politika EU např. závisí na existenci společného celního sazebníku a také na použití dalších celních mechanismů sloužících pro stanovení celní hodnoty a původu zboží;
- v oblasti politiky rozvoje probíhá hospodářská spolupráce ve formě udělování obchodních preferencí, které se dotýkají společného celního sazebníku;
- společná zemědělská politika využívá řadu celních postupů a mechanismů.

Z výše uvedeného vyplývá, že pouze skutečně efektivní celní správa dokáže zvládat takovou zátěž s dostatečnou pečlivostí a zároveň bez způsobování výraznějších zpoždění. Celní úřady proto musí neustále rozvíjet – mj. aby dokázali splnit očekávání obchodníků, a to při zachování či dokonce zvýšení úrovně bezpečnosti občanů členských států.

Na tuto skutečnost reagují i členské státy, v nichž v posledních letech dochází k výrazným změnám v oblasti celní a daňové správy v organizačním i funkčním pojetí, přičemž Česká republika není výjimkou.

¹² Viz Evropská komise. The Customs Union and you [citováno dne 15.10.2008] dostupné na: http://ec.europa.eu/taxation_customs/40customs/customs_general_info/and_you/index_en.htm.

Literatura:

- Rozehnalová, N., Týč, V. Vnější obchodní vztahy Evropské unie. Brno, Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4073-4. 207 s.
- Sehnálek, D. Základy práva EU. Brno: Masarykova univerzita 2007. ISBN 978-80-210-4311-4. 135 s.
- Evropská komise. The Customs Union and you [citováno dne 15.10.2008] dostupné na: http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/procedural_aspects/general/community_code/index_en.htm.
- Smlouva o založení ES.
- Nařízení Rady (EHS) č. 2913/92, kterým se vydává celní kodex Společenství.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 450/2008 ze dne 23. dubna 2008, kterým se stanoví celní kodex Společenství (Modernizovaný celní kodex).
- Zákon č. 13/1993 Sb., celní zákon ve znění pozdějších předpisů.

Kontaktní údaje na autora – email:

Dana.Sramkova@law.muni.cz